

Inerniliineq

Oqaluttuarisaanikkut ataqatigiinneq

Meeqqanik kalaallit nunaanneersunik 22-nik misiliineq oqaluttuarisaanermi piffigisaani ilusinillunilu ilusilersorneqarpoq. Sorsunnersuit aappaata kingorna aqutseriaatsit allangortinneqarnissaat aamma inuiaqatigiit kalaallit nutarterneqarnissaat pillugit piunasaqarnerit annertusiartorput, 1950-imilu Kalaallit Nunaat pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa annertuunik allanguinissanik arlalinnik siunniussaqqarpoq, tassunga ilanngullugu atuarfeqqarfik. Tamanna pivoq nunasiaataanerup nalaani, taamanikkut Grønlands Styrelse, 1950-imiit Grønlandsdepartement, kalaallit nunaat pillugu suliani apeqqutinilu kisimi oqartussaalluni, taamaalilluni aamma misissuinermi matumani meeqqat kalaallit nunaanneersut 22-t pillugit suliami.

Sorsunnersuup kingorna Kalaallit Nunaanni nuimasut ikitsut tungaanniit kalaallit ilinniagaqarnissamat atorfinnullu periarfissinniarlugit kalaallit nunaanni atuarfinni danskisut atuartitsinerup annertusineqarnissaa pillugu piunasaqartoqalerpoq siunissamilu nammineq suliassaqqarfinnik tigusinissamat periarfissaqalernissamat. 1950-imi atuarfik pillugu inatsit taakku ataatsimiititaliarsuullu kissaataannut akissutaasoq oqaatigineqarsinnaavoq. Tassani atuarfiit marlunnik oqaaseqqarfiusut eqqunneqqarput, atuaqatigiit aappaanni atuartitsinerup annertunerpaartaa danskisut ingerlanneqqalerluni. Tassani kingornatigut meeqqat 22-t atuartinnissaat pilersaarusionerpoq.

Peqatigisaanik kalaallit nunaanni inunnut inuuniarnermi atukkat tupannartut allaaserineqartartut Danmarkimi inunnit alaatsinaanneqaleriartulerput. Tusagassiuutit immikkullu ilisimasallit ilaatigut inissat peqqinnangitsut, inuussutissat ajortut napparsimaqqajaasarnerillu toqusartullu amerlasuuneri kiisalu nunami kalaallit danskillu akornanni assigiinngissuseq annertooq pillugit uparuartuullutik. Aamma pilersorneqqanngitsorpasuit alaatsinaanneqqarput, taakku pillugit Kalaallit Nunaanni meeqqanut isumassuiffimmik imaluunniit meeqqat angerlarsimaffinik pilersitsisoqarsimanani.

Danmarkimi Red Barnet aamma Dansk Røde Kors sunniuteqqarfissanik nutaanik nassaarnissamik pisariaqartitsipput, tassa taakku sorsunnersuup kingorna sulinerat annikilliartulermat. Marluullutik Kalaallit Nunaanni annertuumik ikiuisoqartariaqarnera takulerpaat, suliniut aamma taakkuninnga innuttaasuni pitsaasumik nuannersumik inissiissalluni. Suliniutinik assigiinngitsunik Grønlands Styrelsimut siunnersuuteqqarput, taakkuli itigartinneqqarlutik meeqqat nappaataat Kalaallit Nunaannut nassarneqarsinnaanerit, meeqqat avatangiisitigut nikinneranni ajornartorsiuteqarsinnaaneq, assartuinermi ajornartorsiutit innersuussutigalugit; aamma kalaallit nunaanni ileqqunut meeqqanut angerlarsimaffiit takornartaammata.

Aalajangiinerit pingaartut - sammiviillu nikinneri pingaartut

Apeqqutini marlunni Styrelsi isummaminik 1950-imi aasap tungaanut nikippoq. Isummat nikinnerinut pissutaagunarpoq Kalaallit Nunaat pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa, februar 1950-imi naammassineqqartoq, aamma Kalaallit Nunaat pillugu atuarfik pillugu inatsit nutaaq, maj 1950-imi akuerineqqartoq, marluullutik kalaallit nunaanni atuartut danskisut piginnaasaasa malunnartumik qaffaanissap pisariaqarneranik erseqqissaasut, soorlu aamma ataatsimiititaliarsuarmit meeqqat angerlarsimaffiini sanaartorneq namminersortut suliniuteqarnerisigut pisariaqarnera tikkuarneqqarluni. Meeqqanut kalaallit nunaanneersunut sivirusunerusumi Danmarkimiinnissaq pillugu aamma Kalaallit Nunaanni meeqqat angerlarsimaffinik sanaartornissaq pillugu isumassarsiat taamaalillutik pingaarnertigut

politikikkut siunertanut atassuserneqarsinnaalerput: Februar- marts 1950-imi Dansk Røde Kors taamaalilluni meeqqat angerlarsimaffiat pillugu suliap qaqinnissaanut Grønlands Styrelsimiit aamma ataatsimiititaliarsuup siulittaasuaniit tapersorsorluarneqarpoq, aasamilu 1950-imi Grønlandsdepartement, maannakkut taamatut taaguuteqalersimasoq, meeqqat Danmarkimiinnissaannut suliasaq Red Barnet-imut isumageqquneqarluni. Taamaalilluni isumassarsiat qanoq piviusunngortinnissaannut isumaqatigiinniarnert aallartinneqarput.

Suliniutit taakku marluk sulii suliniummot ataatsimuulersinneqanngillat. Malugineqarpiannngillat, tassa Grønlandsdepartementip 1950-imi julip naalernerani kalaallit nunaanni landsrådinut kattunneqarsimasunut saqqummiunneqarmat, oqaluuserisaq ataaseq marlunnik immikkoortulik taakkununga suliasanngortinneqarmat: Siullermik meeqqat angerlarsimaffiannik sanaartornissaq pillugu Dansk Røde Kors-ip neqeroorutaa, taavalu meeqqat *iliarsuit* Danmarkimut aallartinneqarnissaat - tassa aalajangiinissamut tunngavik siusinnerusukkut eqqaaneqarsimanngitsoq. Aalajangiinissamut tunngaviup taassuma nutaap tunuani Grønlandsdepartementip isumaliutaanut aallaaviusut nassaassaannngillat, qularnanngitsumillu isumassarsiat marluk taamaalillutik ataasinngortinnerinut takussutaaginnarunarluni: Meeqqat aalajangersimasut danskisut piginnaasaqalernerat siuarsarlugu, peqatigisaanillu taakku Kalaallit Nunaanni meeqqanik iliarsunnik pilersuinermi ajornartorsiummit annertusiartuinnartumit illuartillugit. Peqatigisaanik Danmarkimeereernerup kingorna meeqqat angerlarsimaffinni inissiineq meeqqat sulii pitsaasumik atugaqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa *aamma* alliarturneranni danskisut sulii piginnaasaqarnerisa qulakkeerneqarnissaa pillugu landsrådit kissaataannik akuersinerulluni. Aalajangiineq kingorna Dansk Røde Kors-imut nalunaarutigineqarpoq.

Tamatuma kingorna arfinilinnik-arfineq marlunnik ukiulinnik meeqqanik, peqqissunik, silatuunik iliarsuusunillu nassaarnissaq pilersaarutaasimavoq. Kalaallit Nunaanni atuarfiup pisortaata 1951-imi siusissuklut meeqqanik naleqquttunik inassuteqaqqullugit palasit qinnuigimmagit paasineqarpoq meeqqanik piumasarineqartunik naammassinnittunik naammattunik nassaarnissaq ajornartoq. Sumiiffinni palasit nakorsallu kaammattuinerisigut taamaattumik ukiutigut piumasaqaat annertusineqassasoq akuerineqarpoq meeqqallu ataataqanngitsut, kingusinnerusukkullu anaanaqanngitsut ilaatinneqalerput, kisiannili silassorinnissaannik piumasaqaat aalajangiussimaneqarluni. Meeqqat iliarsuit meeqqat tiguneqartut akornanni ikinnerussuteqalerput, amerlanerussuteqartullu tassaalerlutik anaanaqartut imaluunniit ataataqartut. Taamaalilluni angajoqqaamit sulii uumasumiit akuersissummik pissarsinissaq pisariaqalerluni. Meeqqat affaasa missaannut immikkut takuneqarsinnaavoq angajoqqaat isumaqataasimasut, allanullu taamaattoqarsimanersoq ilisimanatigu. Aammattaaq angajoqqaat aperineqartut siunnersuut tamarmiutillugu paasisimaneraat qularutigineqarsinnaalluni.

Ataatsimut isigalugu aalajangiiniarnermi toqqaaniarnermilu sulinermi pisut ingerlaneranni arlaleriarluni nikittoqartarsimasoq, misiliinerup aallartinneqarnissaa pillugu isumaqatigiinniarnert nalaani, tamatuma aqqissuunnerani kingornalu taassuma naammassineqarnerani. Siullermik *siunertaq* suliap ingerlanerani nikisinneqarpoq: Siunnersuummi siullermi isumaginninnikkut peqqinnissakkullu siunniussat isumaqatigiissummi Grønlandsdepartementip Red Barnet-imik isumaqatigiissutigisaani ilinniartitaanikkut ineriartortitsinikkullu eqqarsaatigisassanit taarserneqarput; taamaattorli isumaginninnikkut eqqarsaatigisassat meeqqat toqqarneqarnerini kingornalu meeqqat angerlarsimaffianni alliarturnissaat pillugu aalajangiinermi annertuumik pingaaruteqarsimalluni. Tamatuma peqatigisaanik meeqqat kikkut peqataasussaaneri pillugit *piumasaqaatit* allannngortinneqarput, meeqqaniit peqqissartornissamut najugaqarnissamik pisariaqartitsisuniit meeqqanut peqqissunut silassorissunullu, soorlu aamma ukiutigut piumasaqaatit annertusineqartut, aamma taakku iliarsuunissaat pillugu piumasaqaat, kingornatigut ataataqannginnissaat imaluunniit anaanaqannginnissaat ilanngunneqarluni. Kiisalu

isumaqatigiinniarnermi aatsaat kingusissumi *meeqqat angerlarsimaffianni* alliarторneq pilersaarummut ilanngunneqarluni. Allannguutit allat pingaarutillit aatsaat misiliinerup aallartereernerani allannguutigineqarput: Tassaniippoq *meeravissiartaarnissaq* pillugu qinnuteqaatinut itigartitsinnginnissaq pillugu aalajangiineq, naak meeqqat Danmarkimiiginnarnissaat misiliinermi siunertamut akerliugaluartoq. Aamma meeqqat Kalaallit Nunaannut utertut *danskit atuarfianni* inissinneqarnissaat pillugu aalajangiineq, kingumut meeqqat kalaallit danskillu akornanni ataqatigiissitsinissaat pillugu anguniakkamut akerliuvoq.

Piffissap ingerlanerani pingaaruteqartutigit nikinnerit - qularnanngitsumik tassanngaannaq unammillernartunngortunut annerusumillu oqallisigineqanngitsunut amerlanertigit akissutaagallartutut - 'misiliinerup' siumoortumik eqqarsaatigilluaqqaarsimannginneranut takussutaavoq. Misiliinerup ilusaa kingunissaaluunniit aallartinnissaa sioqqullugu pisariaqartumik isumaliutiginiarneqarsimangilaq. Paarlattuanilli apeqqutit unammillernartullu aatsaat takkukkaangata ingerlaavartumik ataasiakkaatigit aalajangiisarnikkut piviusunngortinneqarsimallutik. Taamaalilluni ingerlanerup nalaani asfalterisuisoqarpoq - misiliinermilu suna siunertaasimasoq pisup ingerlanerani puigorneqarsimalluni.

Pisuni oqartussanilu assigiinngitsuni aalajangiinerni ingerlataqartut assigiinngitsorpasuit peqataasimapput, naak apeqqutini annertuuni pingaaruteqartumik aalajangiisinnaatitaaneq Grønlands Styrelsimiikkaluartoq/Grønlandsdepartementimiikkaluartoq. Aalajangiinerit ilai suliniaqatigiiffinni peqataasuni taakkunani marlunni aqutsisunit sulisunillu aalajangiiffigineqarsimapput, allat landsrådini, sulilu allat landshøvdingi isumasiorlugu atuarfiup pisortaanit, kiisalu ilai najukkani meeqqanik toqqaasunit palasinit nakorsanillu. Suliap ingerlanerani pingaaruteqarsimasoq tassaasimavoq inuit ataatsimoorneri aamma suliniaqatigiiffinni inunnilu peqataasut aamma oqartussani aalajangiisartut akornanni qanimut atassuteqarneri. Imminnut ilisimasimapput, akornamminni suliniaqatigiiffinni sinniisuullutik taamaalillutillu suliffiup avataani suliaq pillugu oqaloqatigiissinnaasimallutik, allagaatini annikitsuinnaat nassaasallutik.

Meeqqat Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni alliarторnerat

Tappavunnarnerannik pisariusumik aaqqissuussereernikkut meeqqat 22-it juni 1951-imiit Danmarkimut assigiinngitsumik tikipput; meeqqat amerlanerit 15-it M/S Disko-mut ilaapput, Københavnimut ulloq 7. junimi tikittoq. Pilersaarutaasumik tikinnerup kingorna Faxe-p eqqaani Fedgården-imi inissinneqarput.

Tikinnermiit ukiup ataatsip affaatalu kingorna aallarnissaasa tungaanut tusagassiorfimmiit sammineqarnerini meeqqat inunnit isigineqarnerinik ersersitsivoq: Nuannaarput ingerlalluarlutillu. Suliniut pillugu sumi tamani meeqqat maannakkut tikiffianni pitsaasumik atugaqarnerannut aamma 'meeqqat pinngortitameersut' danskit oqaasiinik atuagartuussutsimullu tikinneranni taakkununnga taakkulu inuiaqatigisaannut siunissami periarfissaannut innersuussisoqarpoq.

Fedgården-imiinnerannut isuma tassaasimavoq avatangiisinut takornartanut maannakkullu ilaqtaminniit ungasissumi nutaamik inissisimaffigisaminni meeqqat sungiussinissaat. Fedgården-imi suli imminnut kalaallisut oqaluussinnaapput, angajoqqaarsiaminnullu pigunik angerlarsimaffimmi danskisunnaq oqaluffiusumut pisussaallutik. Fedgården-imi meeqqat peqqissuunerat, nerisaat isikkuallu sammineqarput, kisianni aamma siunertaasoq isiginiarneqarluni: Meeqqat marloriarlutik silassorissutsimikkut misilinneqarput, ilaatigit Kalaallit Nunaanni pilersaarutaasumik atualernissaannut tulluarnerat nalilersorniarlugu, ilaatigit najugaqarnerisa nalaanni ineriartornerat kingusinnerusukkat alliarторneranni malinnaasinnaanisamat.

Oktober 1951-imi Red Barnet-imit toqqarneqarsimasunut angajoqqaarsianut meeqqat agguanneqarput. Ilaqtariinni meerarsiat siullermik danskisut ilinnialerput, kisianni aamma danskit

kulturiannik inuusaasiannillu ilisimasaqalerlutik. Ilimanarluinnarpoq meeqqat angajoqqaarsiaminni ajunngitsumik pineqarsimasut, ilaqutariit aamma meeqqat nuannarisimavaat, piffissallu ingerlanerani Red Barnet-imiit nakkutigineqarlutik pulaarneqartarlutik. Meeqqat amerlanerit angajoqqaarsiamiinnerminnit nuannersunik eqqaamasarput, taakkulu ilaasa inuuneq naallugu atassuteqarfigisarlugit. Aamma oqaluttuarineqarpoq nammineq ilaquttaminnik maqaasisaqarsimanerat aamma qanoq pisoqarnissaa sunalu pineqarnersaq ilisimanagu allamiissimanertik misigisimallugu. Angajoqqaarsianiinneq pilersaarutaasumit sivisunerujussuuvog meeqqat angerlarsimaffianni sanaartorerup kinguaattoornera pissutigalugu, tamannalu pissutaagunarlu meeqqat kalaallisut oqalussinaneq puigorlugu.

Sivitsuineq meeqqanut arfinilinnut angajoqqaarsiat meeravissiartaarnissaannut Red Barnet-ip kaammattuutigisaanut pissutaanersaavoq, aamma Grønlandsdepartementimit akerlilerneqanngitsaq. Suliat Danmarkimi meeravissiartaarnissamut oqartussani suliarineqarput, kalaallit nunaanni oqartussanit ikiorneqarlutik taamanikkut angajoqqaanit uumasunit pingasunit aamma sisamaanni ataatarsiaasumit akuersissut pissarsiarineqarluni, iliarsunnullu marlunnut angajoqqaatut oqartussaagallartunit akuersisoqarluni. Ilimanarpoq danskit meeravissiartaarnerisa pingaaruteqarnerani angajoqqaat tamarmik paasinnissimangitsut, tamakkiisumik avissaarnermi kalaallit nunaanni paarsisarnermiit allaanerusoq. Meeravissiartaarnermi meeqqat taakku arfinillit misiliinermut ilaajunnaarput kingornalu allagaateqarfimmi nassaassat annikitsuararsuullutik.

Meeqqat sinnerisa Nuummi meeqqat angerlarsimaffianni alliarnerat sulisunit, atuarfimmi pisortamit nakorsanillu suliarineqartuni immikkuualuttorpasuumi uppersararneqarpoq. Meeqqat forstaderi Dorothea Bengtzen peqatigalugu meeqqat angerlarsimaffiannut nutaarluinnarmut ulloq 6. oktober 1952-imi tikipput Danmarkimi ukiup ataatsip affaallu missaani najugaqareersimallutik. Ulluinnaat missingersuutit sukangasuut iluanni meeqqat angerlarsimaffii allat assigalugit ingerlapput, kisianni meeqqat peqqinnerat ineriartorerallu nakkutigeqqissaarneqarluni, nalunaarusiallu uteqattaartut inerniliuttarlugu taakku peqqissuunerat nerisagarnerallu naammaginaruusooq eqqiluisaarnerlu ajunngitsuusooq. 'Meeqqat pitsaalluinnartumik inissisimapput'. Taamatut angerlarsimaffiup pisinnaasaani meeqqat isumassorneqannginnerannut takussutissaqanngilaq, assiliarlu taanna meeqqanit eqqaamasatut uppersararneqarluni. Ajornartorsiuat tassaangilaq meeqqat angerlarsimaffianni pissutsit ajortut, pingaartumilli ilaqqatut peqannginneri taakkunangalu avissaartinneqarsimaneq.

Nuummut tikinnermi paasineqarpoq meeqqat kalaallisut oqalunneq puigorsimagaat, taamaattumillu aalajangiisoqarluni atuarfimmi marlunnik oqaasilinni nutaami pilersaarutaasimagaluartumi inissinnagit danskit atuarfianni inissinneqassasut. Tamanna misiliinerup isumaani tamarmiusumit unioqqutitsineruvoq - kisiannili aalajangiineq pissutsit taamanikkut atuuttut malillugit aalajangiinerusimalluni, misiliinermi atassutaasussaanagerat pillugu siunertamut pingaaruteqarnera immikkut, imaluunniit meeqqanut siunissami ungasinnerusumik kingunerlutsitsisinnanera isumaliutigineqarnani. Aalajangiinerup kinguneraa meeqqat uternermi kingorna oqaatsit ilitsoqqussat iluamik pissarsiareqqinnginneri, aamma taakku taakkulu ilaqaataasa nunaqqataasalu akornanni oqaatsitigut akimmiffik ataavartuulerluni.

Meeqqat amerlanersaat, taakkunanga arfinillit Nuummeersut, suli uumasunik angajoqqaarput, tamarmilli ilaquttaminnut atassuteqarnerat killeqarluni. Pulaarnerup ataatsip allaluunniit qanoq siviutiginissaa sumilu pinissaa forstaderip aalajangertarpaa, meeqqallu ullorsiorpata juullisiorpatalu angajoqqaat assersuutigalugu qaaqqusanut ilaaneq ajorlutik, meeqqallu ikitsuararsuit angajoqqaaminni feeriartarlutik. Erseqqissumik takuneqarsinnaavoq pingaartumik Bengtzen-ip meeqqat angerlarsimaffiat meeqqat *angerlarsimaffiattut* isigigaa, ilaqquttallu

pingaanginnerusut. Peqatigisaanik pingaartinneqarluni angajoqqaarsianut atassuteqarnerup atatiinnarnissaa.

Aamma meeqqat illoqarfimmi kalaallinut allanut atassuteqarnerat killeqartinneqarpoq. Taakku kammalaataat tassaasimapput danskit atuarfianni meeqqat, meeqqanillu kalaallinik allanik katerisimaaqateqarneq atortuni allaaserineqanngiivissimalluni, meeqqallu kalaallinik inersimasunik takusaqartarsimagunarnatik. Atuartitsinerup saniatigut kalaallisut ilinniartitsisoqarpoq, ulluinnarnili oqaatsit atorineqannginneri qularnanngitsumik kalaallisut oqaatsit ilitsoqqussat oqalloriffiginngileqqinnerinut pissutaasuni pingaarnersaagunarluni. Taarsiullugu meeqqat forständerilu illoqarfimmi danskit ilaqutariit atorfillillu nuimasut takusarlugit. Aammattaaq meeqqat angerlarsimaffiat Danmarkimiit nuimasunit tikeraarneqartarluni, tusagassioortullu akuttunngitsumik meeqqat angerlarsimaffiannit nalunaarusianik tunineqartarlutik. Meeqqat paarineqarluartut, perorsarluarneqartut danskisullu oqaaseqartut kikkunnit tamanit tanngassimaarutigineqarpassipput: Kalaallit Nunaata danskit maligassaralugit inuiaqatigiittut nutaaliatut ineriartornissaanut siuarsarnissaanut suliniutitut iluatsittutut takussutissaq.

1956-imiit meeqqat angerlarsimaffianniit meeqqat nuuttalerput, ataasiakkaat anaanaminnut uterput. Ataaseq Danmarkimi umiarsuarmi inuttanngorpoq, allat danskini ilaqutariit illuiniilerput, suliffeqarfimmi annerusumik danskisut oqaluffiusuni ilinnialerput imaluunniit efterskolip imaluunniit realskolip kingorna danskitut oqaaseqarnertik ingerlatiinnarlugu. Ilai meeqqat angerlarsimaffiat qimaqqammerlugu Danmarkimut nuupput. Allat amerlanerit kingornatigut malinnaapput. Aninerisigut misiliinermi peqataasuni tamani sammineqarunnaarput.

Misiliinerup meeqqanut kingunerluutai

Pisup ingerlanerani tamarmi pissusissamisoortutut paasineqarpoq Danmarkimiinneq aamma danskisut oqaaseqartutut alliartroneq ajunngitsumik inuuneqarnissamut meeqqanut pitsaanerusumik tunngavissiissasoq. Taamaalillutik 'siunissaqalerlutik', soorlu meeqqat arlaata kingusinnerusukkut oqaatigigaa. Misiliinerup aamma meeqqanut ataasiakkaanut qanoq ingerlaqqinnerisa akornanni paatsuugassaannngitsumik pequtaasut ataqatigiinnerinik aalajangersaasoqarsinnaanngilaq. Meeqqat ataatsimut isigigaanni inuunerisa ingerlarnngisigut arlalitsigut assigiittoqarpoq siunissarlu tamanut qaamavallaannngitsumik aqquusaagaqarsimanerannik takutitsilluni.

Meeqqat angerlarsimaffianni alliartrortunit 16-init pingasut atuagarsorluni ilinniakkamik nammassinnipput, arfinillit suliatigut naammassinnipput, arfineq marluk tunngaviusumik atuarfiup kingorna ilinniaqqinnatik. Ataatsimut isigalugu meeqqat taamaalillutik nunaminni nutaaliaasumi 'pingaaruteqartutut' inissisimaffiusinnaasumi meeqqat ilinniagaqalernatik, allatigullu taakku amerlanersaasa Kalaallit Nunaanni inuusuttutut qimallugu, tallimaannaallu inersimasutut tassani inuullutik.

Imigassamik allatigullu atonerluineq, tarnikkut anniaatit, napparsimmavimmut unitsitaasernerit imminnullu toqoriarnerit meeqqaniit taakkulu ilaqutaanniit nalunaarutit affaasa missaannit uteqattaarput. Malunnartumik angerlarsimaffeqannginneq tarfiinnartuunerlu inuiaqatigiillu avataani tunngaveqanngitsutut inuuneq pillugu aamma oqaluttuaqarpoq, taakku ilaat aamma annikitsumik pinerluuteqarsimaput eqqartuussaasimallutillu. Arlalissuit suliffeqarfiit avataaniipput siusinaartumillu pensionisiaqartutut imaluunniit isumaginninnermi allatigut pisartagaqarlutik inuullutik. Meeqqat amerlanersaat ilaqutavimminnut qanimut atassuteqarnatik inuusimapput, meeravissiarneqartullu akornanni affaasa misigalugu ilaqutariinnit meeravissiarneqartutut qimanneqarlutik, ataaseq meeravissiarneqarluni. Arlallit aamma namminerisaminnik ilaquttanik pilersitsinngillat, ilai meerartaarput atassuteqarfiginngisaminnik, imaluunniit inissinneqartunik. Misiliinermi meeqqat 22-it affai 70-inik suli ukioqalernatik toqupput. Ataatsimut isigalugu taakku

22-it amerlanersaasa inuunermi isumaginninnikkut inuttullu itisuumik ajornartorsiuteqarlutik inuuniapiloorsimanerannik erseqqissumik tassa assiliaqarpoq.

Sooq taamatut pisoqarneranut paasisaqarfiusinnaasoq tassaavoq alliarternermi misigisimasaminnik meeqqat nammineq oqaluttuaat, aamma taakku inersimasutut inuunermi qanoq annertutigisumik sunniuteqarsimaneri. Meeqqat assigiinngitsorujussuarmik inuuneqarsimagaluartut tamarmik immikkut oqaluttuarput immikkuullarissumik alliarternertik ilaqtannut eqqarlernullu atassuteqarnerminnut, Kalaallit Nunaanut aamma kalaallinut taakkulu kinaassusaannut qanoq annertutigisumik kingunerlutsitsisimanertik pillugu oqaluttuarput.

Oqaatsit ilitsoqqussat annaaneqarnerat taakku atugaannut tamanut pingaaruteqarsimapput. Kalallisut oqaatsinik annaasaqarnermi, peqatigisaanik kalaallinut inuiaqatigiinnut avatangiisiminnut atassutaarupput, pingaartumillu meeqqanit eqqaminniittuniit asissorneqarlutillu qinngasaarneqartarsimallutik. Inuunerup ingerlaqqinnerani sulisigisaqartarput nunaqqatiminnit 'kalaalivittut' isigineqarunnaarsimallutik. Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni isikkumikkut kalaaliusutut 'lisarineqartarput', kisiannili oqaatsit pissutigalugit kalaaliunngitsutut.

Siullermik Kalaallit Nunaannut uternermi angajoqqaaminnik qatanngutiminnillu oqaloqateqarsinnaajunnaarneq eqqaamallugu kingornalu pingaarnertut takussutissaq, immaqa misiliinerup meeqqanut qanoq kinguneqarsimaneramik pitsaanerpaamik assersuutaasoq: Ilaqtannut annaaneqarneri eqqaamasani tamani misilittakkani annernarnerpaavoq. Sooq aamma qanoq sivistigisumik pinissaa ilisimanagu meeqqat ilaqtannut avisaartinneqartutut misigisimapput, allaat Kalaallit Nunaannut uteqqittunut oqaatsitigut akimmiffik aamma killeqartorujussuarmik sakkortuumillu killilersorneqartumik atassuteqarneq pissutigalugu avissaarneq atavartuulluni. Annaasaqarneq maqaasinerlu aamma pisuni arlalissuarni apeqqummut akineqanngitsumut atassuteqarpoq; oqaaseqannginnerlu, assuarliinerit pisuussullu pissutigalugit ilaqutariinni attuumassutit ajornarsisillugit aamma atassutit kingumut aqqinniarneri. Ikitsuararsuit ilaqtannut atassuteqarqilerput, amerlanerilli naamik. Ilaqtannut atassutit kipinerisa peqatigisaanik meeqqat eqqaamasamikkut inuunerisalu oqaluttuassartaannut ilaasunik pingaarutilinnik annaasaqarput.

Meeqqat oqaluttuaat kiserliornermik, takornartaanermik tunngaveqannginnermik, annaasaqarnermik, avissarnermik marloqiusamillu kinaassuseqarnermik ulikkaarput. Kinaassutsimik arsaarneqarneq taamaalilluni aamma taannaavoq misiliinerup meeqqanut kingunerlutsitsineramik pitsaanerpaamik eqikkaasoq: Amerlanerit tamanna ataatsimik allamilluunniit assersuutikkut oqaatigaat, arlaannut atannginnermik misigisaqarneq, nammineq misigisatut aamma avatangiisit meeqqatut inersimasutullu isiginninneranni oqaatigineqartoq. Tamanna marloqiusamik angerlarsimaffeqanngitsutut paasineqarsinnaavoq, ilaqtannut imaluunniit nunaqqatimi akornanni angerlarsimaffeqanngitsutut.

Oqartussat suliniaqatigiiffiillu aallartitaanni misiliineri tamanna aallaaviatigut siunertaanngikkaluartoq piviusumik kingunerlutsitsinerit nalaatsornertut pisimasutut nuanniitsumillu saniatigut sunniutaasimasutut suusupagineqarsinnaanngillat. Misiliinerup eqqarsaatigineqarneratigut, aqqissuunneqarneratigut naammassineqarneratigullu iliuuserisat kinguneraat. Kalaallit Nunaanniit qimagussimaneq piffissamilu sivistigisumik danskisut oqaasilinni ilaqutariinni najugaqarneq meeqqanut, allanut naleqqiullutik mikisunut, oqaasiinullu sulisigisatut ineriartorsimangitsunut. Ilaqutaanniit meeqqat peerneqarneri kingornalu angerlarsimaffimmi ataatsimoortillugit alliarternissaannut inissinneqarneri, tassani oqaatsit danskiullutik aamma ilaqtannut kalaallinullu avatangiisinut atassutit killeqarlutillu killilersugaallutik. Danskinut ilaqutariinnut meeravissartaarnerit arfinillit. Atuarneq ilinniartitaanerlu danskisut oqaaseqartuni. Taakku tamarmik misiliineri suliniutit

aalajangersimasut meeqqanut toqqarneqartunut inuuneq naallugu kingunerlutsitsisut. Aamma pisuni qaffasissutsinilu assigiinngitsuni aalajangiiffigineqartoq, Grønlands Styrelsimi atorfilinnit qaffasissuniit aamma Kalaallit Nunaanni qitiusumik atorfilinniit kalaallit nunaanni landsrådimiit, sumiiffinni palasit, nakorsat ilinniartitsisullu aalajangiisartullu aamma suliniaqatigiiffinni angisuuni marlunni misiliinermi peqataasuni sulisuniit. Misiliinerup tulluartaunera pillugu tunngaviusumik isumaliutinut tunnganerusut - minnerunngitsumillu tamatuma meeqqanut pingaaruteqarnera - ikitsuaraapput sukkasuumillu nungullutik. Peqataasut tamarmik pilersinneqartoq iluaqutaajumaartoq tunngaviusumik upperineqarpassippoq - siunissami qaninnermi meeqqanut namminermt, siunissamilu ungasinnerusumi taakku nunaannut.

Misiliineq najoqqutaqanngitsoq inerniliinerlu

Qulaajaanermi matumani suliakkiussami apeqqutit ilaat ataaseq tassaavoq misiliinerup kingornatigut uteqqinnginneqannginneranut isumaliutit, aalajangiinerit iliuuserisallu suut tunngaviusimanersut. Tassunga akissut atortuni najoqqutarineqartunit pissarsiarineqarsinnaasuni tunngavilerneqarsinnaanngilaq, akerlianilli apeqqut pillugu tupaallannartumik paasissutissarsiffiusuni oqaaseqarusunnginnermi soqanngitsumi nassaarineqartariaqarpoq.

Nalunngilarput aallartinneraniit takorloorneqarsimasoq meeqqanik 22-nik misiliineq uteqqinneqassasoq. Grønlandsdepartementimiit oqaatigineqarpoq misiliineq annertunerpaamik soqutigissallugu malinnaaffigineqassasoq, tassa taanna siunissami annertuumik pingaaruteqartussaamat. Kalaallit Nunaanni atuarfinni pisortaq misiliinerup ineriartornera pillugu ingerlaavartumik ilisimatinneqartarnissani noqqaassutigaa, tassa suliniummi annertuumik periarfissaqarnera takusinnaagamiuk. Landsrådet ataatsimiinneranni siunnersuutigineqarpoq ingerlaannaq meeqqat amerlanerusut aallartinneqassasut imaluunniit ukiup tulliani misileeqqittoqassasoq. Aamma tusagassiortuni misiliinerup iluatsinnissaa pillugu neriuuteqartoqarpoq, taamaalilluni taanna siunissami uteqqinneqarsinnaalluni.

Aamma aalajangersimasumik siunniunneqarluni misiliineq ingerlaavartumik malinnaaffigineqarnissaanut naliliiffigineqarnissaanullu periarfissiisoqarluni. Assersuutissaq erseqqissoq tassaavoq Fedgården-imi meeqqanik silassorissutsikkut misissuinerit taanna aqcutigalugu ilaatigut najugaqarnerup nalaani ineriartorneq misissorneqarsinnaalluni. Takusinnaasagut naapertorlugit kingornatigut ataasiaannarluni assingusumik misissuisoqarsimavoq. Januar 1955-imi, Kalaallit Nunaanni utereernermiit ukiut marluk kingorna, forstanderip ullorsiutimini naatsumik allappoq: *"Ilinniartitsisoq Schultz Lorentzen Danmarkimi taamanikkut misiliisoqarmat arlaatigut allanngortoqarsimanersoq takuniarlugu meeqqani paasinaalluni misiliititsivoq."* Misissuineq, pingaartumillu meeqqanut angerlarsimaffimmiit uppersaanermi atortuniit annertuuniit, misiliinerup eqqortumik sammiveqartumik inernernillu kissaatigineqartunik pilersitsinersoq ingerlaavartumik nalilersuinissamat tunngavissisinnaasimagaluarput. Misiliinerup pilersinneqarnerata kingorna taamanikkut arlaatigut uteqqinneqarnissaa pillugu arlaatigut isumaliuteqartoqarsimaneramik takussutissanik nassaarsinnaasimanngilagut.

Red Barnet-imi Danmarkimi ukiuni siullerni marlussuni najugaqarneranni ikitsuinnarni ataatsimiinnernik imaqaarniliani naatsumillu eqqaasani meeqqat eqqaaneqarsimapput, kingorna suliniaqatigiiffimmit alaatsinaanneqarunnaarlutik. Oqaluuserisami 'Kalaallit Nunaat' Dansk Røde Kors-ip aamma Foreningen til Hjælp for grønlandske Børn-ip akornanni suliassat agguarneqarnerini Red Barnet-ip suliassaani maannakkut meeqquerivinni sulinertut suliarineqalerpoq. Dansk Røde Kors-imit meeqqat 22-it pingaarnertut sammineqanngisaannarsimapput, meeqqat Nuummi meeqqat angerlarsimaffianni illusimatinneqarnerat Grønlandsdepartementimi aalajangiiffigineqarsimavoq, taannalu tusaatissatut taamaallaat tigusimallugu. Dansk Røde Kors-imi Kalaallit Nunaat pillugu ataatsimiititaliami meeqqat angerlarsimaffianniit atortut nassiunneqartut tiguneqartarput ullorsiutillu

kaajallaasinneqartarlutik, suliarli oqaluuserisassaniit peerneqarluni, maannakkullu kalaallit nunaanni illoqarfinni allani meeqqat angerlarsimaffiunik sanaartorneq ingerlatsinerlu sammilerlugu.

Aamma Grønlandsdepartementi misiliinermik malinnaaniarpasissimangilaq, naak aallartisarnermi taassuma naammassineqarnissaanut annertuumik pingaartitsigaluarluni. Suliniaqatigiiffiit assigalugit tamatumunnga nassuiaataasinnaasoq tassaavoq misiliineq allartinneqarmat tassanilu peqataasut salliutinneqannginneri. Soorlu departementip nammineq allaaserigaa nutaamik aaqqissuussinermik sulineq suliassat annertoorujussuarmik qaffannerinik kinguneqarsimavoq, ilaatigullu Kalaallit Nunaanni attaveqaatit, inuussutissarsiutit, ilinniartitaanerit peqqinnissaqarfiullu ineriartortinnerisa iluanni suliassat annertuut eqqarsaatigalugit misiliineq taanna annikitsoq nakkutigissallugu pisariaqartinneqarsimangilaq, aatsaat inissinniarneqalermat. Aamma kalaallit nunaanni landsrådi 1959-imi Danmarkimiinneq pillugu misiliineq nutaaq oqallisigilermassuk meeqqanik 22-nik misiliineq tassanilu misilittakkat eqqaaneqarput. Peqataasunut tamanut sammineqarunnaarpasissimavoq.

1950-ikkut qiteqqunneranniit taakku danskisut oqaasiisa nukittorsarnissaat siunertarlugu meeqqat anginerusut aasaanerani danskini ilaqutariinni najugaqartillugit nassiunneqartarnissaanut assigiinningsunik suliniuteqartoqalerpoq. 1960-ikkut aallartinneranniit najugaqarnerit pisortat tungaanniit aaqqissuunneqalerput, maannakkut ukiumik ataatsimik sivisussuseqartumik aamma meeqqat 7.- 8- klassimi atuartut sammineqarlutik, tassa 14-inik ukiullit, angajoqqaarsiani najugaqartussat danskillu atuarfiini atuartussat. 1970-ikkut naanissaasa tungaannut atuartut 9000-it missaat taamatut Danmarkimiissimapput. Meeqqanut taakkununnga 22-inut naleqqiullugu taakku angajulliuernerupput taamaalillutillu nammineq oqaatsitik namminerlu kulturertik pitsaanerusementik tunngaviginerusinnaavaat angalanerullu ilusaanut siunertaanullu paasinnilluarnerullutik. Meeqqat aamma inuuniarnikkut atugarliortuunngillat, kisianni ilaqutariinnit nalinginnaasuneerlutik, kingorna uterfigisassaat. Immikkoortuni pingaaruteqartuni kingusinnerusukkut najugaqarnerit allamik sammiveqarput assinganik kingunerlutsitsinngitsunik, naak aamma tassani angerlarsernerit maqaasinerit, meeqqat angajoqqaarsiallu taakkulu nammineq angajoqqaavisa akornanni pissanganartut, aamma 'oqaatsitigut tupannerit' kinaassutsikkullu paatsiveerunnerit pillugit nalunaaruteqartoqartaraluartoq.

Najugaqarnerit nutaat iluseqalernerisigut aallartinneqarnerisigullu misiliineq taanna siulleq meeqqallu 22-it pillugit oqaluttuaq misilittakkallu, taakku inuuneri tunngaviusumik ilusilerneqartut puigorneqariartorput. Aatsaat ukiut qulikkaar sisamat kingorna nassaareqqinneqarput meeqqanilli namminermit pinnani, Trine Bryld-ip atuakkiaani *ajunnginnerpaamik isumaqarluni*-mi.